

Lieta C-400/23

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 29. jūnijs

Iesniedzējtiesa:

Sofiyski gradski sad (Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 29. jūnijs

Apsūdzētais:

VB

Pamatlietas priekšmets

Kriminālprocess bez apsūdzētā klātbūtnes

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un tiesiskais pamats

Lūgums uz LESD 267. panta pirmās daļas b) punkta pamata

Prejudiciālie jautājumi

1.1) Vai Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka persona, kura aizmuguriski notiesāta ar brīvības atņemšanas sodu, nepastāvot 2. punktā minētajam gadījumam, ir jāinformē par šo notiesājošo nolēmumu, kad viņa tiek aizturēta šā soda izpildes nolūkā?

1.2) Kāds ir Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā ietvertās prasības “ir informēti par nolēmumu” saturs, un vai tā paredz minētā nolēmuma kopijas izsniegšanu?

1.3) Ja atbilde uz pirmā jautājuma pirmo un otro daļu būtu noliedzoša, vai Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums nepieļauj, ka valsts tiesa lemj par minētā nolēmuma kopijas izsniegšanas nodrošināšanu?

2.1) Vai valsts tiesiskais regulējums, kurā – gadījumam, kad krimināllieta tiek izskatīta bez apsūdzētā klātbūtnes un tiesa pieņem notiesājošu nolēmumu, lai gan nav izpildīti šīs direktīvas 8. panta 2. punktā minētie nosacījumi, – nav paredzēta kārtība aizmuguriski notiesātās personas informēšanai par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna ar viņas piedalīšanos un saskaņā ar kuru šāda informācija citastarp netiek sniegta tad, kad aizmuguriski notiesātā persona tiek aizturēta, ir saderīgs ar Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otro teikumu?

2.2) Vai nozīmīgi ir tas, ka valsts tiesiskajā regulējumā – *NPK* 423. pantā – ir noteikts, ka aizmuguriski notiesāto personu informē par viņas tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna, bet tikai pēc tam, kad šī persona ir iesniegusi pieteikumu par šā notiesājošā sprieduma atcelšanu un lietas izskatīšanu no jauna ar viņas piedalīšanos, turklāt, atbildot uz šo pieteikumu, viņa tiek informēta tiesas nolēmuma veidā?

2.3) Ja atbilde būtu noliedzīga, vai Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā un 10. panta 1. punktā izklāstītās prasības ir ievērotas, ja tiesa, kas krimināllieta izskata bez apsūdzētā klātbūtnes un pieņem notiesājošu nolēmumu, nepastāvot šīs direktīvas 8. panta 2. punktā minētajam gadījumam, savā nolēmumā norāda uz šīs personas tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna vai citu tiesību aizsardzības līdzekli un uzdod personām, kas veic notiesātās personas aizturēšanu, izsniegt viņai šā nolēmuma kopiju?

2.4) Ja atbilde būtu apstiprinoša, vai Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums nepieļauj to, ka tiesa, kas bez apsūdzētā klātbūtnes pieņem notiesājošu nolēmumu, nepastāvot direktīvas 8. panta 2. punktā minētajam gadījumam, savā nolēmumā atbilstoši šīs direktīvas 9. pantam norāda uz šīs personas tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna vai citu tiesību aizsardzības līdzekli un uzdod personām, kas veic notiesātās personas aizturēšanu, izsniegt viņai šā nolēmuma kopiju?

3) Kāds ir agrākais un vēlākais iespējamais brīdis, kad tiesai būtu jālemj, vai kriminālprocesā bez apsūdzētā klātbūtnes ir izpildīti Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 2. punktā minētiem priekšnosacījumi, un vai ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu informēšanu atbilstoši šīs direktīvas 8. panta 4. punkta otrajam teikumam?

4) Vai trešajā jautājumā minētajā nolēmumā ir jāņem vērā prokurora un klātneesošā apsūdzētā aizstāvja viedoklis?

5.1) Vai Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā lietotais formulējums “iespēj[a] minēto nolēmumu pārsūdzēt” attiecas uz tiesībām pārsūdzēt nolēmumu nākamajā instancē vai tomēr tas attiecas uz tāda tiesas nolēmuma pārsūdzību, kas ir stājies spēkā?

5.2) Kādam saturam ir jābūt Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētajai informācijai, kas jāsniedz personai, kura aizmuguriski notiesāta, nepastāvot šā panta 2. punktā minētajam gadījumam, par “tiesībām uz

lietas izskatīšanu no jauna vai par citu tiesību aizsardzības līdzekli saskaņā ar 9. pantu”: par tiesībām izmantot šādu tiesību aizsardzības līdzekli, ja šī persona pārsūdz attiecībā uz viņu aizmuguriski pieņemto notiesājošo spriedumu, vai par tiesībām iesniegt šādu pieteikumu, kura pamatotība ir vērtējama vēlāk?

6) Kāds saturs ir Direktīvas (ES) 2016/343 9. panta pirmajā teikumā lietotajam formulējumam “citu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kurš dod iespēju no jauna noskaidrot lietas faktus, tostarp pārbaudīt jaunus pierādījumus, un kura rezultātā sākotnējo nolēmumu varētu atcelt” saturs?

7) Vai ar Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punktu un 9. pantu ir saderīga valsts tiesību norma – *NPK* 423. panta 3. punkts –, kas paredz aizmuguriski notiesātās personas personīgu ierašanos kā obligātu priekšnosacījumu tam, lai varētu izskatīt un apmierināt tās pieteikumu lietas izskatīšanai no jauna?

8) Vai Direktīvas (ES) 2016/343 8. panta 4. punkta otrais teikums un 9. pants ir piemērojami attiecībā uz attaisnotām personām?

Piemērojamās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp., turpmāk tekstā – “Direktīva 2016/343” vai “direktīva”).

Valsts tiesību normas

Nakazatelen kodeks (Kriminālkodekss, turpmāk tekstā – “*NK*”)

Nakazateleno-protsesualen kodeks (Kriminālprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “*NPK*”)

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 VB tika apsūdzēts par dalību noziedzīga nodarījuma izdarīšanā organizētā grupā kopā ar vairākām citām personām ar mērķi gūt peļņu no narkotiku audzēšanas un izplatīšanas, kā arī par ieroču glabāšanu, par ko sods paredzēts *NK* 321. panta 3. punkta 2) apakšpunktā kopsakarā ar 2. punktu, par trim narkotisko vielu un narkotiku prekursoru kopīgas glabāšanas epizodēm, par ko sods paredzēts *NK* 354.a panta 2. un 1. punktā kopsakarā ar 20. panta 2. punktu, kā arī par šaujamo ieroču un munīcijas kopīgu glabāšanu bez nepieciešamās atļaujas, par ko sods paredzēts *NK* 339. panta 1. punktā kopsakarā ar 20. panta 2. punktu. Par pirmo no šiem noziedzīgajiem nodarījumiem soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no 3 līdz 10 gadiem, par otro – uz laiku no 3 līdz 10 gadiem un no 5 līdz 15 gadiem un par trešo – uz laiku no 2 līdz 8 gadiem.

- 2 Kriminālprocess jau no paša sākuma notiek bez VB klātbūtnes. Līdz šim viņš nav ticis oficiāli informēts par viņam izvirzītajām apsūdzībām. Turklāt viņš nav ticis informēts nedz par to, ka apsūdzība ir nodota tiesai, nedz par tiesas sēdes datumu un vietu, nedz par sekām, kas iestājas viņa neierašanās gadījumā.
- 3 Tā iemesls ir tas, ka viņu nav iespējams atrast. Izmeklēšanas stadijā viņš aizbēga vēl pirms policijas ierašanās, lai aizturētu aizdomās turētos. Attiecībā uz viņu tika izsniegts arī Eiropas apcietināšanas orderis, taču nebija iespējams viņu atrast. Līdz ar to viņš netika informēts par viņam izvirzīto apsūdzību. Tiesas procesa ietvaros vēlreiz tika pieņemts lēmums par viņa meklēšanu, taču viņš netika atrasts. Kā liecina jaunākā informācija, 2023. gada jūnijā viņš joprojām nav atrodamš.
- 4 Pirmstiesas stadijā un tiesas procesa laikā viņu pārstāvēja trīs tiesas izraudzīti advokāti. Neviens no viņiem nebija redzējis [apsūdzēto] vai sazinājies ar viņu vai viņa radniekiem.
- 5 Kriminālprocess vēl nav pabeigts. Pastāv varbūtība, ka VB tiks sodīts ar brīvības atņemšanas sodu, kas viņam būtu arī faktiski jāizcieš. Tomēr pastāv arī varbūtība, ka viņa vaina netiks atzīta un ka viņš tiks attaisnots.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 6 **Pirmā jautājuma pirmās daļas pamatojums:** saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta pirmo teikumu kriminālprocess var notikt arī bez apsūdzētā klātbūtnes, pat ja nav izpildīti 2. punktā minētie priekšnosacījumi. Tomēr otrajā teikumā ir izvirzīts nosacījums, ka tad, kad šī persona tiek informēta par nolēmumu un kad viņa tiek vai ir tikusi aizturēta [Tulkotāja piezīme: bulgāru valodas versijā otrais teikums šajā ziņā nav viennozīmīgs, jo tajā ir lietots formulējums “*по-специално когато лицето е задържано*”, ko var tulkot gan kā “it īpaši tad, kad persona tiek aizturēta”, gan arī kā “it īpaši, kad persona ir aizturēta/apcietināta”], tā tiek informēta arī par tās tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna. Rodas jautājums, vai šī persona – kad tā ir aizturēta, lai tiktu izpildīts viņai piespriestais brīvības atņemšanas sods, – obligāti ir jāinformē arī par nolēmumu, ar kuru viņa tika notiesāta.
- 7 Šo normu ir iespējams interpretēt tādējādi, ka ar to nav uzlikts pienākums sniegt šādu informāciju, ciktāl tajā ir noteikts: “kad aizdomās turētie vai apsūdzētie [tiek] informēti par nolēmumu”. Ir izvirzīts nosacījums, ka vienīgi tad, kad notiek iespējams notikums – “kad [...] (angļu valodā “*when*”, franču valodā “*lorsque*)” –, proti, informēšana par nolēmumu, dalībvalstij rodas pienākums informēt aizmuguriski notiesāto personu par tiesību aizsardzības līdzekļiem pret aizmugurisko procesu.
- 8 Šādu interpretāciju var pamatot ar alternatīvu “kad aizdomās turētie vai apsūdzētie [tiek] informēti par nolēmumu” vai “kad aizdomās turētie vai apsūdzētie [tiek] aizturēti”. It īpaši aizturēšana automātiski rada pienākumu informēt par tiesību aizsardzības līdzekļiem pret aizmugurisko procesu. Tātad nebūt nav nepieciešams

personu, kas jau atrodas apcietinājumā, informēt par nolēmumu, ar kuru viņa tika notiesāta.

- 9 Tomēr to ir iespējams interpretēt arī tādējādi, ka šāda informēšana ir obligāta, jo tā ir priekšnosacījums tam, lai persona, kura tikusi notiesāta, nepastāvot nevienam no šīs direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem gadījumiem, pārzinot faktus, varētu nolemt, vai tā vēlas izmantot tiesību aizsardzības līdzekļus pret aizmugurisku notiesāšanu. Līdz ar to formulējums “jo īpaši, kad minētās personas [tiek] aizturētas” būtu jāinterpretē tādējādi, ka aizturētā notiesātā persona obligāti ir jāinformē par notiesājošo nolēmumu.
- 10 Tātad rodas jautājums, vai formulējums “jo īpaši, kad [...]” (angļu valodā “*in particular when*”, franču valodā “*en particulier au moment de*”) attiecas uz 1) informēšanu par tiesību aizsardzības līdzekļiem pret aizmugurisko procesu – t.i., šī informēšana notiek, kad persona tiek aizturēta, vai 2) uz aizturētās personas informēšanu par nolēmumu, ar kuru tā aizmuguriski notiesāta – t.i., tā par šo nolēmumu tiek informēta tad, kad tā tiek aizturēta. Otrajā gadījumā informēšana par tiesību aizsardzības līdzekļiem ir tieši saistīta ar informēšanu par notiesājošo nolēmumu, nevis ar personas aizturēšanu.
- 11 Turklāt rodas jautājums par partikulu “arī” (angļu valodā “*also*”, franču valodā “*également*”), proti, vai tā nozīmē, ka informēšana par nolēmumu ir kaut kas skaidrs un neapstrīdams, vai arī to, ka – kopā ar informēšanu par nolēmumu – ir jāinformē arī par tiesību aizsardzības līdzekļiem pret aizmugurisko procesu.
- 12 Iesniedzējtiesa atbalsta otro izpratni. Lai iedarbīgi izmantotu tiesību aizsardzības līdzekļus pret aizmugurisko procesu, ir nepieciešams, lai notiesātajai personai būtu zināms tās notiesāšanas pamatojums – vienīgi tad viņa var inovērtēt, vai viņa vēlas izmantot tiesību aizsardzības līdzekļus un kā formulēt savus argumentus. Šādas informēšanas nepieciešamība izriet jau no Hartas 47. panta pirmajā daļā ietvertās prasības par tiesību aizsardzības līdzekļu efektivitāti [iedarbīgumu].
- 13 **Pirmā jautājuma otrās daļas pamatojums:** rodas arī jautājums par šīs informēšanas veidu. Vai apstākļi, ka notiesātā persona ir aizturēta un apcietināta, ir pietiekams, lai uzskatītu, ka viņa tika informēta par nolēmumu? Tā tas varētu būt, jo ikviena aizturēšana ir notiesāšanas sekas, un personai pēc aizturēšanas ir jāzina, ka viņa ir notiesāta ar tiesas nolēmumu.
- 14 Vai drīzāk informēšana ir pienācīga tad, ja apcietinātajai personai ir pieejami notiesājošā tiesas nolēmuma elementi, piemēram, rezolutīvā daļa, kurā vispārīgi norādīts nodarījums, par kuru tā tika notiesāta, juridiskā kvalifikācija, piespriestais brīvības atņemšanas sods un tā ilgums? Tā tas varētu būt, ja šī informācija ir pietiekama, lai persona uzzinātu par savu notiesāšanu.
- 15 Vai tomēr ir jāizsniedz viņai visa notiesājošā tiesas nolēmuma kopija? Tā tas varētu būt, jo aizmuguriski notiesāta persona, kas apcietināta viņai piespriestā brīvības atņemšanas soda izpildei, pamatoti lemt, vai un kā pārsūdzēt šo nolēmumu, var vienīgi tad, ja viņa ir iepazīstināta ar pilnu tiesas nolēmuma tekstu.

- 16 Vai drīzāk ir nepieciešams – ja aizmuguriski notiesātā persona iesniedz attiecīgu pieteikumu –papildus viņai nodrošināt piekļuvi visiem lietas materiāliem (viņai pašai vai viņas advokātam)? Tā tas varētu būt, jo faktiskā un iedarbīga informēšana par nolēmumu notiek, ja aizmuguriski notiesātā persona ir ne tikai saņēmusi šā nolēmuma kopiju, bet viņai ir zināms arī faktiskais un juridiskais konteksts, kādā tas tika pieņemts, un tas nozīmē, ka vispirms ir nepieciešama piekļuve lietas materiāliem. Proti, tiesas nolēmumu nevar saprast pareizi, ja to lasa atsevišķi un izolēti no lietas materiāliem. Tāpēc varētu nebūt iespējams iedarbīgi izmantot tiesību aizsardzības līdzekļus pret šo nolēmumu, ja netiek nodrošināta piekļuve lietas materiāliem.
- 17 **Pirmā jautājuma trešās daļas pamatojums:** iespējams, ka Tiesa uz pirmajiem diviem jautājumiem atbildēs noliedzoši. Tomēr iesniedzējtiesas skatījumā ir jānodrošina, lai VB pēc eventuālas notiesāšanas ar brīvības atņemšanas sodu viņa aizturēšanas brīdī saņemtu notiesājošā sprieduma kopiju. Tāpēc rodas jautājums, vai tas būtu pretrunā Savienības tiesību normām.
- 18 Citastarp argumenti, uz kuriem Tiesa attiecīgā gadījumā var balstīt noliedzošu atbildi uz pirmajiem diviem jautājumiem, ir tādi, kas ļauj secināt, ka iesniedzējtiesai ir aizliegts veikt pasākumus, lai nodrošinātu šādu informēšanu, jo tas būtu pretrunā Savienības tiesībām.
- 19 Gadījumam, ja Tiesa secinātu, ka šāds aizliegums nepastāv, iesniedzējtiesa ir ieinteresēta saņemt atbildi pēc būtības uz pirmajiem diviem jautājumiem, pat ja tai nav pienākuma nodrošināt aizmuguriski notiesātās personas informēšanu nākotnē (spriedums, 2023. gada 8. jūnijs, apvienotās lietas C-430/22 un C-468/22, EU:C:2023:458).
- 20 **Otrā jautājuma pirmās daļas pamatojums:** valsts tiesību aktos ir atļauts izskatīt krimināllietu bez apsūdzētā klātbūtnes, nepastāvot kādam no minētās direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem gadījumiem. Šādam gadījumam tajos ir paredzēts īpašs mehānisms tiesību piedalīties klātienē aizsardzībai – *NPK* 423. pants. Šis mehānisms ir piemērojams, tiklīdz aizmuguriskais notiesājošais spriedums ir stājies spēkā. Tā sākumpunkts ir aizmuguriski notiesātās personas pieteikums par lietas izskatīšanu no jauna, pamatojoties uz to, ka lieta tika izskatīta un izlemta bez viņas klātbūtnes. Šāds pieteikums tiek izskatīts īpašā tiesas procesā. Savā nolēmumā, ar kuru tiesa lietu izspriež pēc būtības, tā atzīst vai neatzīst tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna; pirmajā gadījumā tā atsāk tiesvedību, kas pēc tam notiek no jauna ar apsūdzētā piedalīšanos.
- 21 Šajā situācijā rodas jautājums, vai šāds valsts tiesiskais regulējums ir saderīgs ar Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punktā un 9. pantā paredzēto mehānismu. Šis jautājums rodas tiktāl, ciktāl valsts tiesiskajā regulējumā nav paredzēta nekāda kārtība, kādā apsūdzētais pēc aizmuguriskas notiesāšanas tiek informēts par savām tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna ar viņa piedalīšanos. Praksē viņš šo informāciju nesaņem pat tad, kad viņš tiek aizturēts vai kad viņam tiek paziņots

notiesājošais spriedums, ja šāds paziņojums tiek veikts pēc notiesātās personas ierosmes.

- 22 **Otrā jautājuma otrās daļas pamatojums:** jāatzīmē, ka valsts tiesību aktos gan ir paredzēta Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punktā minētās informācijas sniegšana, tomēr vēlāk. Proti, valsts tiesībās ir paredzēts mehānisms, kā aizmuguriski notiesātai personai sniedzama informācija par to, vai viņai ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna.
- 23 Lai šo informāciju sniegtu aizmuguriski notiesātai personai, citastarp ir nepieciešams, lai šī persona vispirms iesniegtu pieteikumu atcelt aizmugurisko spriedumu un veikt lietas izskatīšanu no jauna ar viņas piedalīšanos. Pēc tam, kad tiesa ir pārbaudījusi šā pieteikuma pamatotību, tā pieņem nolēmumu. Ar šo nolēmumu tiesa atzīst vai neatzīst tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna, vai nu atceļot aizmugurisko spriedumu un uzdodot veikt lietas izskatīšanu no jauna ar apsūdzētā piedalīšanos, vai arī noraidot pieteikumu. Šādā veidā aizmuguriski notiesātā persona pēc tam, kad viņa ir tikusi informēta par tiesas nolēmumu par tās pieteikumu lietas izskatīšanai no jauna, tiek informēta par to, vai pamatprocess, kurā viņa tika notiesāta aizmuguriski, notika tādos apstākļos, ka viņai ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna.
- 24 Rodas jautājums, vai ar šo valsts tiesisko regulējumu ir pareizi transponēts Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkts un 9. pants, ņemot vērā šīs direktīvas 10. panta 1. punktā un Hartas 47. panta pirmajā daļā ietverto prasību nodrošināt iedarbīgu tiesību aizsardzības līdzekli pret aizmugurisko procesu. Saskaņā ar šīs direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu informācija par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna ir jāsniedz agrāk, proti, kad notiesātā persona tiek informēta par nolēmumu un/vai kad viņa tiek aizturēta. Iemesls ir tāds, ka šai informācijai ir jābūt praktiski iedarbīgai, proti, notiesātajai personai ir jāspēj novērtēt, vai viņa vēlas izmantot savas tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna vai arī piekrist notiesāšanai (skat. spriedumu, 2019. gada 19. septembris, C-467/18, EU:C:2019:765, 50. punkta pirmais teikums). Ja persona par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna tiek informēta tikai pēc tam, kad tiesa ir lēmusi par pieteikumu lietas izskatīšanai no jauna, šāda informēšana vairs nav uzskatāma par tiesību aizsardzības līdzekli šīs direktīvas izpratnē.
- 25 **Otrā jautājuma trešās daļas pamatojums:** iespējams, ka Tiesa uz abiem iepriekšējiem jautājumiem atbildēs noliedzīgi un nolems, ka Bulgārijas tiesiskais regulējums nav saderīgs ar direktīvu.
- 26 Tāpēc iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai tā var turpināt lietas izskatīšanu bez VB klātbūtnes, veicot konkrētus pasākumus, lai garantētu viņam minētās direktīvas 8. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētās tiesības uz informēšanu, kurai saskaņā ar šīs direktīvas 10. panta 1. punktu ir jābūt pietiekoši iedarbīgai. Direktīvas 8. panta 4. punkta otrajā teikumā ir noteikts, ka “dalībvalstis nodrošina” konkrētu aizsardzības līmeni, šajā gadījumā – informēšanu. Tāpēc šādu garantiju var sniegt ne tikai valsts likumdevējs, bet arī valsts tiesa, attiecīgi

piemērojot savas valsts tiesības, lai sasniegtu ar Savienības tiesību normām saderīgu rezultātu.

- 27 Tiesa jau ir norādījusi, ka Direktīvas 2016/343 8. panta 2.–4. punktā minētajiem priekšnosacījumiem krimināllietas izskatīšanā bez apsūdzētā klātbūtnes un 9. pantā paredzētajām tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna ir tieša iedarbība (spriedums 2022. gada 19. maijs, C-569/20, EU:C:2022:401, 28. punkts). Tāpēc iesniedzējtiesa var tieši novērtēt, vai kriminālprocess pret VB ir kāds no šīs direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem gadījumiem. Kā norādīts iepriekš, iesniedzējtiesa uzskata, ka – vismaz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas brīdī – tas nebija šāds gadījums.
- 28 Viens no valsts tiesvedības principiem ir informēt apsūdzēto par viņa tiesībām un dot viņam iespēju tās izmantot. Tā kā Direktīvas 2016/343 9. pants VB ir tieši piemērojamas tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna saskaņā ar, no tā (saskaņā ar valsts tiesībām) izriet iesniedzējtiesas pienākums veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka viņš tiek informēts par šīm tiesībām saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu un pietiekami iedarbīgi, lai viņš šo informāciju varētu izmantot (direktīvas 10. panta 1. punkts).
- 29 Varbūtība, ka šajā lietā tiks pieņemts tiesas nolēmums, ar kuru tiks atzīta VB vaina un viņš tiks notiesāts ar brīvības atņemšanas sodu, ir liela. Ja vien neradīsies jauni apstākļi, tas notiks bez viņa klātbūtnes un gadījumos, kas nav minēti Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā. No tā izriet, ka VB varēs pārsūdzēt šo aizmugurisko notiesājošo spriedumu, jo saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību normām (direktīvas 9. pants) šīs tiesību aizsardzības līdzeklis viņam ir tieši pieejams.
- 30 Tāpēc rodas jautājums, vai iesniedzējtiesa nodrošina Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā ietvertās prasības nodrošināt informēšanu par direktīvas 9. pantā paredzēto tiesību izpildi, ja tā savā nolēmumā 1) tieši norāda uz šiem apstākļiem, tostarp tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna vai citiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, un turklāt 2) uzdod personām, kuras vēlāk aizturēs aizmuguriski notiesāto VB, izsniegt viņam šā tiesas nolēmuma kopiju. Turklāt rodas jautājums, vai šāds direktīvas 8. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētās informēšanas veids ir pietiekoši [iedarbīgs] direktīvas 10. panta 1. punkta izpratnē.
- 31 **Otrā jautājuma ceturtais daļas pamatojums:** iespējams, ka Tiesa konstatēs, ka valsts tiesiskais regulējums pilnā apmērā ir saderīgs ar Savienības tiesību normām, piemēram, tāpēc, ka *NPK* 423. pantā paredzētais valsts tiesību aizsardzības līdzeklis ir līdzvērtīgs tiesību aizsardzības līdzeklim, kas minēts Direktīvas 2016/343 8. panta 2.–4. punktā un 9. pantā, vai ir pietiekams tiesību aizsardzības līdzeklis arī tad, ja tas nav līdzvērtīgs.
- 32 Šajā situācijā iesniedzējtiesai, šķiet, nav nepieciešams censties nodrošināt, ka VB, kurš tika aizturēts, lai izpildītu viņam aizmuguriski piespriesto brīvības atņemšanas sodu, jau šajā brīdī tiek informēts arī par viņa tiesībām uz lietas

izskatīšanu no jauna atbilstoši direktīvas 8. panta 4. punktam kopsakarā ar 9. pantu.

- 33 Tomēr iesniedzējtiesas skatījumā ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka notiesātā persona tiek pienācīgi informēta par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna. Tāpēc tiek uzdots jautājums, vai Savienības tiesību normas to neaizliedz, un citastarp to, vai iesniedzējtiesa būtu pārkāpusi likumu, ja tā veiktu jautājumā minētos pasākumus, lai nodrošinātu, ka aizmuguriski notiesātā persona tiek informēta par savām tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna atbilstoši Direktīvas 2016/343 9. pantam, un vai šāda rīcība šajā ziņā nebūtu saderīga ar direktīvā noteikto sistēmu tiesību piedalīties klātienē aizsardzībai, kā arī ar citām Savienības tiesību normām, un tāpēc no tās noteikti būtu jāizvairās.
- 34 **Trešā jautājuma pamatojums:** no iepriekš sniegtajām atbildēm izriet, ka Savienības tiesību akti ļauj vai vismaz neaizliedz valsts tiesai, kas lietu izskata bez apsūdzētā klātbūtnes, nepastāvot Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā minētajiem gadījumiem, veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka aizmuguriski notiesātā persona tiek informēta par tiesību aizsardzības līdzekļiem pret aizmugurisko notiesāšanu.
- 35 Trešā jautājuma mērķis ir noskaidrot, kurā brīdī kriminālprocesa gaitā iesniedzējtiesai 1) ir jālemj, ka kriminālprocess bez apsūdzētā klātbūtnes neatbilst Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā minētajiem priekšnosacījumiem un ka tāpēc ir nepieciešams nodrošināt informēšanu atbilstoši direktīvas 8. panta 4. punkta otrajam teikumam, un turklāt 2) ir jāsteno šī garantija, proti, jāizveido un jāizmanto mehānisms, ar kura palīdzību šī informēšana notiek tad, kad aizmuguriski notiesātā persona tiek aizturēta un/vai viņai tiek paziņots par aizmugurisko spriedumu.
- 36 Saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otro teikumu ir jāgarantē, ka persona, kas aizmuguriski notiesāta, nepastāvot direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem apstākļiem, tiek informēta par tiesību aizsardzības līdzekļiem pret aizmugurisko procesu, kuri paredzēti šīs direktīvas 9. pantā. Šīs garantijas īstenošanai ir vajadzīgi trīs atsevišķi pasākumi. Pirmkārt, iesniedzējtiesai ir jālemj, vai pastāv direktīvas 8. panta 2. punktā minētie gadījumi. Otrkārt (ja atbilde uz šo jautājumu būtu noliedzoša), ir jāatzīst, ka aizmuguriski notiesātajai personai ir pieejams viens vai vairāki direktīvas 9. pantā minētie tiesību aizsardzības līdzekļi. Treškārt, ir jāveic pasākumi, lai par šo atzīšanu (otrais pasākums) aizmuguriski notiesātā persona uzzinātu vēlāk, citastarp tās aizturēšanas un/vai tiesas nolēmuma paziņošanas brīdī (piemēram, nosakot tiesībaizsardzības iestādēm pienākumu pēc aizturēšanas izsniegt aizmuguriski notiesātajai personai tiesas nolēmumu ar minēto atzīšanu).
- 37 Direktīvas 2016/343 8.–10. pantā nav nekas teikts par pirmo iespējamo brīdi, kad būtu jāsteno direktīvas 8. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētā garantija. Tomēr no Tiesas judikatūras izriet, ka šajā gadījumā tā ir tiesas sēde, kurā tiek pieņemts galīgais nolēmums par vainu un tiek noteikts sods.

- 38 Tas tā ir, ciktāl Tiesa ir nospriedusi, ka – lai konstatētu, vai kriminālprocess notika bez apsūdzētā klātbūtnes, un tādējādi noteiktu prombūtnes raksturu (vai tā atbilst 8. panta 2. punktā minētajiem priekšnosacījumiem) – ir jāizvērtē faktiskie apstākļi, kas raksturo apsūdzētā prombūtni brīdī, kad tika pieņemts galīgais tiesas nolēmums pēc būtības par faktu un tiesību jautājumiem (spriedums, 2020. gada 17. decembris, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, 48. punkts, un 2023. gada 23. marts, apvienotās lietas C-514/21 un C-515/21, EU:C:2023:235, 52. un 53. punkts).
- 39 Agrākā stadijā šo konstatējumu nevar izdarīt, jo apsūdzētā turpmāka ierašanās ļautu secināt, ka ir ievērotas viņa tiesības piedalīties klātienē atbilstoši direktīvas 8. panta 1. punktam. Šajā lietā, piemēram, pilnvarota aizstāvja turpmāka ierašanās un viņa paziņojums, ka apsūdzētais ir informēts par tiesas sēdi, ļautu secināt, ka ir piemērojams direktīvas 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts.
- 40 Attiecībā uz pēdējo iespējamo brīdi ir jāņem vērā Direktīvas 2016/343 12. apsvēruma trešais un ceturtais teikums. Tajā ir teikts, ka direktīva ir piemērojama, kamēr nolēmums, ar kuru tiesa lietu izspriež pēc būtības, nav stājies spēkā, un neattiecas uz tiesību aizsardzības līdzekļiem, kas var būt izmantojami vienīgi tad, kad nolēmums ir stājies spēkā. Turklāt direktīvas 8. panta 4. punkta otrā teikuma norma ir svarīga daļa no mehānisma, ar kuru tiek aizsargātas direktīvas 8. panta 1. punktā paredzētās tiesības piedalīties klātienē. Tāpēc dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, lai nodrošinātu tās piemērošanu, kamēr tiesvedība vēl nav pabeigta un pirms aizmuguriskais spriedums ir stājies spēkā. Tas nozīmē, ka nolēmums, ar ko konstatē prombūtnes būtību – vai tā atbilst direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem –, būtu jāpieņem līdz brīdim, kad bez apsūdzētā klātbūtnes taisītais spriedums stājas spēkā.
- 41 Iesniedzējtiesa atgādina, ka tās nolēmumu, ar kuru tā lietu izspriež pēc būtības, var pārsūdzēt 15 dienu laikā no tā pieņemšanas dienas. Ja tas netiek pārsūdzēts, 16. dienā tas stājas spēkā un līdz ar to kļūst galīgs. Tādējādi tas var kļūt par galīgo nolēmumu, ar kuru lieta izspriesta pēc būtības.
- 42 Tāpēc iesniedzējtiesa ir ieinteresēta zināt precīzi, kurā procesuālajā stadijā tai ir jāveic šādi pasākumi: 1) lemt, vai process ir aizmugurisks un uz to neattiecas Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā minētie priekšnosacījumi; 2) ja atbilde būtu apstiprinoša, norādīt, kādi tiesību aizsardzības līdzekļi ir pieejami VB; 3) veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka viņš par tiem tiek informēts, kad viņš tiek aizturēts un/vai viņam tiek paziņots nolēmums.
- 43 Pastāv Savienības tiesību normu pārkāpuma risks, ja šis nolēmums tiek pieņemts vēlāk, citastarp pēc tam, kad aizmuguriski notiesātā persona ir atrasta un, iespējams, aizturēta. Tas tā ir divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, ja iesniedzējtiesa pieņemtu šo nolēmumu un veiktu pasākumus, lai nodrošinātu paziņošanu aizmuguriski notiesātajai personai, tikai tad, tās pasākumi neietilptu direktīvas piemērošanas jomā, kura nav piemērojama pēc tam, kad tiesas nolēmums pēc būtības ir kļuvis nepārsūdzams (12. apsvēruma ceturtais teikums). Otrkārt, šāda

nolēmuma pieņemšanai un nodrošināšanai, ka šis nolēmums aizmuguriski tiek paziņots notiesātajai personai, ir nepieciešams laiks, tāpēc šī paziņošana notiks nevis tad, kad aizmuguriski notiesātā persona tiks aizturēta (kā paredzēts Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā), bet gan vēlāk, pat ievērojami vēlāk. Šāda veida novēlota garantija neatbilst direktīvas 10. panta 1. punktā un Hartas 47. panta pirmajā daļā ietvertajai iedarbīguma prasībai.

- 44 **Ceturtnā jautājuma pamatojums:** rodas jautājums par procesuālo kārtību, kādā iesniedzējtiesai ir jākonstatē, vai VB prombūtne pēc būtības ir tāda, ka tā neietilpst Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punkta piemērošanas jomā, un par to, kādā veidā tai ir jānodrošina direktīvas 8. panta 4. punktā paredzētā informēšana.
- 45 Šis jautājums šajā direktīvā nav reglamentēts, taču ir jāņem vērā prasība nodrošināt iedarbīgu tiesību aizsardzības līdzekli atbilstoši direktīvas 10. panta 1. punktam un Hartas 47. panta pirmajai daļai, ievērojot līdzvērtības principu.
- 46 Iesniedzējtiesa izskata krimināllietu pret VB, piedaloties prokuroram, kurš ir izvirzījis un pārstāv apsūdzību, un piedaloties advokātu padomes izraudzītam un pēc tiesas ierosmes ieceltam aizstāvim, kurš aizstāv klātneesošā VB intereses. Saskaņā ar valsts tiesību normām ikviens tiesas nolēmums, kas var ietekmēt klātneesošā VB tiesisko stāvokli, ir jāpieņem pēc prokurora un VB aizstāvja uzklauššanas. Proti, ar nolūku dot viņiem iespēju izklāstīt savu nostāju, prasot ievērot procesuālās un materiālās tiesības. Prokurors aizstāv likumīgi neatkarīgi no tā, vai tas ir par labu vai par sliktu VB, savukārt VB aizstāvis aizstāv tikai viņa tiesības un intereses, norādot visus apstākļus viņam par labu. Gan prokurors, gan aizstāvis var pārsūdzēt tiesas nolēmumus.
- 47 Tas potenciāli ļauj konstatēt: lai nodrošinātu iedarbīgu aizsardzību klātneesošajam VB atbilstoši līdzvērtības principam, tiesas nolēmums, kas attiecas uz Savienības tiesībās atzītu tiesību – proti, tiesību saņemt konkrētu informāciju atbilstoši Direktīvas 2016/454 8. panta 4. punkta otrajam teikumam – garantēšanu, būtu jāpieņem ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tiesas nolēmumi, kas attiecas tikai uz valsts tiesību aktos atzītajām VB tiesībām piedalīties procesā. Tas nozīmē, ka iesniedzējtiesai būtu jāpieņem nolēmums pēc lietas dalībnieku uzklauššanas.
- 48 **Piektā jautājuma pirmās daļas pamatojums:** Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā kopsakarā ar pirmo teikumu ir noteikts, ka tad, ja apsūdzētais ir aizmuguriski notiesāts, nepastāvot 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, šai personai ir “iespēj[a] minēto nolēmumu pārsūdzēt” un “tiesīb[as] uz lietas izskatīšanu no jauna vai [...] citu tiesību aizsardzības līdzekli saskaņā ar 9. pantu”.
- 49 Šo normu var interpretēt kā atsauci uz divām atsevišķām un neatkarīgām tiesībām. Pirmās ir tiesības pārsūdzēt nolēmumu nākamajā instancē (pirms notiesājošais spriedums stājas spēkā) un otrās ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna vai citu tiesību aizsardzības līdzekli (pēc tam, kad notiesājošais spriedums stājas spēkā). Šo secinājumu apstiprina [Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrā teikuma

bulgāru valodas versijā] bulgāru valodā lietotā jēdziena “*обжалва решението*” (“pārsūdzēt nolēmumu”) nozīme, un šis jēdziens tiek lietots tikai tad, ja tiesas nolēmums, ar kuru lietu izspriež pēc būtības, tiek pārsūdzēts nākamajā instancē 15 dienu laikā no nolēmuma pieņemšanas dienas pirms tā stāšanās spēkā. Šis jēdziens netiek lietots saistībā ar tāda spriedumu pārsūdzību, kas stāties spēkā.

- 50 Šo normu var interpretēt arī tādējādi, ka tā nozīmē tiesības ar divējādām sekām, proti, tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumu, kas stāties spēkā, un šis pārsūdzības rezultātā tiek piemēroti Direktīvas 2016/343 9. pantā paredzētie tiesību aizsardzības līdzekļi. Argumentus šajā ziņā var atrast, salīdzinot Direktīvas 2016/343 8. panta 1. punkta un 4. punkta otrā teikuma noteikumus. Uzsāktā tiesvedībā, citastarp apelācijas tiesvedībā, ir piemērojams direktīvas 8. panta 1. punkts, kas garantē apsūdzētā tiesības piedalīties klātienē. Tikai tad, kad tiesvedība bez viņa klātbūtnes ir pabeigta ar spriedumu, kas stāties spēkā, var novērtēt, vai bija izpildīti direktīvas 8. panta 2. punktā minētie nosacījumi, un, ja tas tā nebija, var nodrošināt informēšanu saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu. Turklāt saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta pirmo teikumu aizmuguriski nolēmumu var ne tikai pieņemt, bet arī izpildīt, kas nozīmē, ka tas stājas spēkā, jo izpildīt var vienīgi tiesas nolēmumus, kas stājušies spēkā, un tas nozīmē, ka brīdī, kad aizmuguriski notiesātā persona tiek aizturēta un informēta saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu, pārsūdzība nākamajā instancē ir vai nu pabeigta, vai arī noilgusi.
- 51 **Piektā jautājuma otrās daļas pamatojums:** saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otro teikumu dalībvalstīm ir jāorganizē sava tiesu sistēma tā, lai persona, kura ir aizmuguriski notiesāta, nepastāvēt 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, pēc tās aizturēšanas soda izpildei tiktu informēta par noteiktām tiesībām saistībā ar (pilnīgu vai daļēju) lietas izskatīšanu no jauna. Šo personu neapšaubāmi var informēt tikai par tiesībām, kuras tai ir un kuras tai ir piešķirtas ar direktīvu. Tāpēc rodas jautājums, kādas tiesības šai personai ir aizturēšanas brīdī, par kurām tā ir jāinformē.
- 52 Var pieņemt, ka aizmuguriski notiesātajai personai šajā brīdī ir atzītas tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna saskaņā ar Direktīvas 2016/343 9. pantu. Līdz ar to tā būtu jāinformē, ka lieta tiks izskatīta no jauna tikai tad, ja šī persona iesniegs attiecīgu pieteikumu.
- 53 Var arī pieņemt, ka aizmuguriski notiesātajai personai ir tiesības lūgt šādu lietas izskatīšanu no jauna un ka, pamatojoties uz tās pieteikumu, vēlāk tiks izvērtēts, vai ir pamats šādai lietas izskatīšanai no jauna, un tiks pieņemts attiecīgs nolēmums. Ja ar šo nolēmumu tiek apmierināts tās pieteikums, aizmuguriski notiesātās personas lieta tiks izskatīta no jauna. Līdz ar to šī persona būtu jāinformē, ka tai ir tiesības lūgt lietas izskatīšanu no jauna saskaņā ar Direktīvas 2016/343 9. pantu.
- 54 Argumenti, kas pamato pirmo pieņēmumu: kriminālprocess bez apsūdzētā klātbūtnes, nepastāvēt Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā minētajiem

nosacījumiem, pārkāpj apsūdzētā tiesības piedalīties klātienē saskaņā ar 1. punktu. Tomēr ir iespējams, ka šāds process tiek veikts kā pagaidu pasākums un tā rezultātā tiek pasludināts notiesājošs spriedums, citastarp tiek veikta aizmuguriskā sprieduma izpilde (direktīvas 8. panta 4. punkta pirmais teikums), un aizmuguriski notiesātā persona tiek aizturēta soda izpildei (direktīvas 8. panta 4. punkta otrais teikums). Tas ir iespējams tikai tāpēc, ka ir nodrošināts iedarbīgs tiesību aizsardzības līdzeklis pret aizmugurisko notiesāšanu, proti, tiesības uz (pilnīgu vai daļēju) lietas izskatīšanu no jauna. No tā izriet šādi secinājumi attiecībā uz Hartas 47. panta pirmo daļu: – tā kā aizmuguriskās notiesāšanas brīdī ir konstatēts, ka nepastāv direktīvas 8. panta 2. punktā minētie nosacījumi, visi nosacījumi, lai atzītu tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna saskaņā ar direktīvas 9. pantu, jau ir izpildīti; – informēšana saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu jau pēc būtības ir vērsta uz to, lai atjaunotu pārkāptās tiesības uz personīgu klātbūtni, direktīvas 10. panta 1. punktā un Hartas 47. panta pirmajā daļā ietvertā prasība par tiesību aizsardzības līdzekļa iedarbīgumu liek informēt aizmuguriski notiesāto personu par tās tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna, ko tā var izmantot pēc pieprasījuma.

- 55 Arī Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā un 9. pantā ir paredzēts tiesību aizsardzības līdzeklis pret aizmugurisku procesu. Minētās normas būtu jāinterpretē tādējādi, ka saskaņā ar direktīvas 10. panta 1. punktu un Hartas 47. panta pirmo daļu šim tiesību aizsardzības līdzeklim ir jābūt iedarbīgam. Tomēr šajos noteikumos nav paredzēta turpmāka procedūra, kas būtu jāpiemēro pēc tam, kad persona, kura ir notiesāta aizmuguriski, nepastāvot 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, ir informēta par savām tiesībām pārsūdzēt šo nolēmumu un lūgt lietas izskatīšanu no jauna, kuras laikā būtu jāizvērtē iesniegtā pieteikuma pamatotība. Nav arī nekādas atsaucis uz valsts tiesībām. Tāpēc šāda turpmāka procedūra nav nepieciešama. Ja tā būtu nepieciešama, tad prasība nodrošināt iedarbīgu tiesību aizsardzības līdzekli likumdevējam būtu likusi to iekļaut direktīvas 8. vai 9. pantā. Tāpēc šāda jauna, papildu procedūra tiesību uz lietas izskatīšanu no jauna atzīšanai nav nepieciešama, jo informēšana saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu attiecas tieši uz jau atzītajām tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna.
- 56 Tāpat Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā ir prasīts, ka aizmuguriski notiesātajai personai ir jābūt informētai par diviem apstākļiem: pirmkārt, par tiesībām pārsūdzēt nolēmumu (proti, izteikt savu nepiekrīšanu tam) un, otrkārt, par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna vai citu tiesību aizsardzības līdzekli pēc šīs pārsūdzības (lai saņemtu šai nepiekrīšanai atbilstošu tiesību aizsardzības līdzekli). Šo otro informēšanu var izskaidrot tikai ar jau atzītām tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna, ciktāl tā ir noderīga pirmajai informēšanai, padarot to iedarbīgu.
- 57 Ja personai, kas aizmuguriski notiesāta, nepastāvot direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, būtu tikai tiesības lūgt lietas izskatīšanu no jauna un pieteikuma pamatotība būtu papildu izvērtēšanas priekšmets, šādā gadījumā pietiktu informēt šo personu tikai par tās tiesībām pārsūdzēt nolēmumu. Hartas

47. panta pirmajā daļā paredzētā prasība nodrošināt iedarbīgu tiesību aizsardzības līdzekli būtu saistījusi šīs pārsūdzības saturu tieši ar pārsūdzību tiesā, kurai būtu jālemj par pārsūdzības pamatotību. Līdz ar to nebija nepieciešams papildus norādīt, ka personai ir tiesības lūgt lietas izskatīšanu no jauna (un ka papildus ir jāizvērtē tās pieteikuma pamatotība).
- 58 Argumenti, kas pamato otro pieņēmumu: tas ir saskaņā ar valsts modeli aizsardzībai pret aizmugurisku procesu. Šajā gadījumā tiesa izskata lietu bez apsūdzētā klātbūtnes, iepriekš nenosakot prombūtnes raksturu – vai tā atbilst Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem. Saskaņā ar to aizmuguriski notiesātajai personai ir tiesības lūgt lietas izskatīšanu no jauna, un pieteikuma pamatotība tiek izvērtēta īpašā procedūrā.
- 59 **Sestā jautājuma pamatojums:** Direktīvas 2016/343 9. panta pirmajā teikumā ir paredzēti tiesību aizsardzības līdzekļi pret aizmugurisku procesu, ja persona ir aizmuguriski notiesāta, nepastāvot direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem. Ir divu veidu tiesību aizsardzības līdzekļi: tiesības uz “lietas izskatīšanu tiesā no jauna” un tiesības uz “citu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kurš dod iespēju no jauna noskaidrot lietas faktus, tostarp pārbaudīt jaunus pierādījumus, un kura rezultātā sākotnējo nolēmumu varētu atcelt”.
- 60 Jāatzīmē, ka tikai attiecībā uz otro iespēju – “citu tiesiskās aizsardzības līdzekli” – ir izvirzītas prasības par noteiktu saturu un noteiktu rezultātu, proti, iespēja no jauna pārbaudīt faktus un noskaidrot jaunus faktiskos un juridiskos apstākļus. Šī prasība neattiecas uz pirmo “lietas izskatīšanas tiesā no jauna” iespēju, jo šīs iespējas ir būtiska tiesas procesa iezīme.
- 61 Attiecībā uz abām iespējām Direktīvas 2016/343 9. panta otrajā teikumā ir noteikta prasība, ka apsūdzētajam ir jānodrošina iedarbīgas tiesības piedalīties.
- 62 Tātad abu Direktīvas 2016/343 9. panta pirmajā teikumā paredzēto iespēju galarezultāts ir tāds, ka tiesa, kurā notiek lietas izskatīšana no jauna apsūdzētā klātbūtnē, var pieņemt nolēmumu, ar kuru tā lietu izspriež pēc būtības – vai nu jaunu tiesas nolēmumu (pirmā iespēja), vai nolēmumu par iepriekšējā, aizmuguriskā tiesas nolēmuma likumību, kas var ietvert arī tā atcelšanu (otrā iespēja).
- 63 Direktīvas 2016/343 9. pants attiecas tikai uz tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna, tāpēc var uzskatīt, ka otrā iespēja ir lietas jaunas izskatīšanas veids.
- 64 Tātad rodas jautājums, vai Direktīvas 2016/343 9. panta pirmajā teikumā minētā otrā iespēja ir jāinterpretē tādējādi, ka tā ietver kriminālprocesa atjaunošanas juridisko iespēju, kur daļa jau veikto procesuālo darbību, tostarp iespējamais nolēmums, ar kuru tiesa lietu izspriež pēc būtības, bez apsūdzētā klātbūtnes, saglabā savu juridisko nozīmi, bet aizmuguriski notiesātajai personai tiek dota iespēja piedalīties turpmākajās procesuālajās darbībās un to ietvaros pilnībā izmantot savas tiesības piedalīties klātienē saskaņā ar direktīvas 8. panta 1. punktu un visas citas tiesības, kas tai pienākas saskaņā ar valsts un Savienības tiesībām;

galarezultātā pastāv iespēja pārskatīt un attiecīgā gadījumā atcelt, grozīt vai apstiprināt aizmuguriski pieņemtu nolēmumu, ar kuru tiesa lietu izspriež pēc būtības (ja tas ir atstāts spēkā pēc būtības).

- 65 **Septītā jautājuma pamatojums:** valsts tiesībās ir paredzēts, ka aizmuguriski notiesātai personai personīgi jāierodas tiesā, kas izskatīs tās pieteikumu par lietas izskatīšanu no jauna tās klātbūtnē. Šī personīgā ierašanās ir priekšnosacījums tam, lai tās pieteikums tiktu izskatīts pēc būtības. Ja šī persona neierodas, tiesvedība tiek izbeigta un pieprasītā aizsardzība netiek piešķirta.
- 66 Tādējādi valsts tiesībās ir paredzēts jauns, papildu nosacījums Direktīvas 2016/343 9. pantā paredzēto tiesību izmantošanai, kas nav ietverts šajā tiesību normā. Rodas jautājums, vai tas ir saderīgs ar direktīvā noteikto aizsardzības sistēmu, jo tas to ievērojami sarežģī.
- 67 Tāpēc iesniedzējtiesai rodas jautājums, vai, nodrošinot informēšanu saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otro teikumu, tai ir jāveic pasākumi, lai VB tiktu informēts arī par to, ka, neierodoties tiesā, kurā viņš ir iesniedzis pieteikumu par lietas izskatīšanu no jauna ar viņa piedalīšanos, viņa pieteikums netiks izskatīts pēc būtības un viņa aizmuguriskais notiesājošais spriedums kļūs galīgs. Tomēr pienākums nodrošināt šādu informēšanu pastāv tikai tad, ja šis nosacījums ir saderīgs ar Savienības tiesībām.
- 68 Tiesa ir izteikusies par līdzīgiem jautājumiem: spriedumā, 2020. gada 12. marts, C-659/18, EU:C:2020:201, un spriedumā, 2023. gada 22. jūnijs, C-823/21, EU:C:2023:504. Tiesa ir nospriedusi, ka dalībvalstij nav atļauts noteikt papildu nosacījumus, kas nav paredzēti Savienības tiesībās un kas traucē sasniegt mērķi nodrošināt iedarbīgu, vienkāršu un ātru piekļuvi juridiskajai palīdzībai vai starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūrai. Šāda pieeja ir loģiski saglabājama, kad runa ir par citām tiesībām, proti, tiesībām piedalīties klātienē saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. panta 1. punktu.
- 69 **Astotā jautājuma pamatojums:** rodas jautājums, vai Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punktā un 9. pantā paredzētie tiesību aizsardzības līdzekļi pret aizmugurisku procesu ir vienlīdz piemērojami gan notiesājošam, gan attaisnojošam spriedumam. Šis jautājums ir būtisks tiktāl, ciktāl iesniedzējtiesa var pieņemt nolēmumu, ar kuru VB tiek attaisnots.
- 70 Direktīvas 2016/343 37. apsvērumā un 8. panta 2. punktā ir atsauce uz iespēju, ka tiesas sēdē bez apsūdzētā klātbūtnes var tikt pieņemts “nolēmums par vainīgumu vai nevainīgumu”. Tomēr šie noteikumi attiecas uz direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, saskaņā ar kuriem aizmuguriski notiesātai personai nav tiesību uz lietas izskatīšanu no jauna.
- 71 Direktīvas 2016/343 39. apsvēruma pirmajā teikumā un 8. panta 4. punktā, kas attiecas uz aizmuguriski notiesātām personām, kurām ir atzīts tiesību aizsardzības līdzeklis pret aizmugurisku procesu, ir minēts tikai “nolēmums”. Var pieņemt, ka tas nozīmē 37. apsvērumā un 8. panta 2. punktā minēto nolēmumu, proti,

“ nolēmumu par vainīgumu vai nevainīgumu”, taču var arī pieņemt, ka tas nozīmē tikai nolēmumu par vainu.

72 Direktīvas 2016/343 39. apsvēruma otrajā teikumā un 8. panta 4. punktā ir minēta notiesātās personas aizturēšana, kas liecina, ka runa ir tikai par notiesājošiem spriedumiem. Tāpat 8. panta 3. punktā (kurā ir atsauce uz 2. punktā minētajiem nosacījumiem) ir minēta sprieduma izpilde, un var izpildīt tikai tiesas nolēmumus, ar kuriem persona tiek notiesāta.

73 Tāpēc rodas šaubas, vai tad, ja VB tiek attaisnots bez viņa klātbūtnes un netiek atzīta viņa vaina, viņam ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna vai citu tiesību aizsardzības līdzekli saskaņā ar Direktīvas 2016/343 9. pantu, vai arī šādā gadījumā iesniedzējtiesai ir jānodrošina viņa informēšana saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punkta otro teikumu.

74 Iesniedzējtiesas viedoklis

75 Valsts tiesībās – *NPK* 423. pantā – ir paredzēts tiesību aizsardzības līdzeklis pret apsūdzētā notiesāšanu, ja ir pārkāptas tiesības piedalīties klātienē. Atbilstoši pamatlīstas faktiem, kas konstatēti lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas brīdī, VB it īpaši ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna gan saskaņā ar valsts, gan Savienības tiesībām.

76 Tomēr valsts tiesībās nav paredzēts pietiekami iedarbīgs tiesību aizsardzības līdzeklis pret aizmugurisku procesu. Proti, tajās nav paredzēts informēt aizmuguriski notiesāto personu par pieejamo tiesību aizsardzības līdzekli. It īpaši šāda informācija netiek sniegta brīdī, kad persona tiek aizturēta tai piespriedēta brīvības atņemšanas soda izciešanai.

77 Tādējādi, lai gan valsts tiesību aktos ir paredzēta Direktīvas 2016/343 9. pantā noteiktā aizsardzība, tā netiek nodrošināta, lai aizmuguriski notiesātā persona varētu pienācīgi un iedarbīgi izmantot šīs tiesības saskaņā ar direktīvas 10. panta 1. punktu. Proti, netiek nodrošināts direktīvas 8. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētais aizsardzības standarts, saskaņā ar kuru persona, kas aizmuguriski notiesāta, nepastāvot direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, jau aizturēšanas brīdī tiek informēta par savām tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna.

78 *NPK* 423. pantā paredzētais valsts tiesiskais regulējums ir pietiekami iedarbīgs tiesību aizsardzības līdzeklis vienīgi tad, ja tiesa, kas taisīja aizmugurisko spriedumu, uzskatīja, ka pastāv Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā paredzētais pamatojums, un tāpēc nenodrošināja atbilstošu informēšanu saskaņā ar direktīvas 8. panta 4. punktu. Šajā gadījumā šo tiesas, kas taisīja aizmugurisko spriedumu, viedokli aizmuguriski notiesātā persona pēc tās aizturēšanas var apstrīdēt tieši *NPK* 423. pantā paredzētajā procesā. Šis process būtu direktīvas 10. panta 1. punktā paredzētais process, kura mērķis ir nodrošināt aizmuguriski notiesātās personas aizsardzību gan pret tiesas, kas taisījusi aizmugurisko spriedumu, kļūdainu vērtējumu par prombūtnes raksturu (neatkarīgi no tā, vai tā ir saskaņā ar direktīvas 8. panta 2. punktu), gan pret pašu aizmugurisko notiesāšanu.

- 79 Tomēr, tā kā kriminālprocesā bez apsūdzētā klātbūtnes vispār netiek pārbaudīts, vai pastāv Direktīvas 2016/343 8. panta 2. punktā minētie nosacījumi, *NPK* 423. pantā paredzētā mehānisma izmantošana kā vienīgais tiesību aizsardzības līdzeklis pret aizmugurisku lietas izskatīšanu šķiet nepietiekama, neatbilstoša un neiedarbīga, jo netiek ievērots Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētais informēšanas standarts.
- 80 Proti, šāda Direktīvas 2016/343 8. panta 4. punkta otrajā teikumā noteiktā informēšana nenotiek. Tas būtiski ierobežo tiesību uz lietas izskatīšanu no jauna iedarbīgumu, lai gan tās ir paredzētas valsts tiesību aktos. Tas tā ir, ciktāl pastāv iespēja, ka persona, kas ir aizmuguriski notiesāta, nepastāvot direktīvas 8. panta 2. punktā minētajiem nosacījumiem, nekad neuzzinās, ka tai ir tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna, jo tai nav informācijas gan par nolēmumu, ar kuru šī persona notiesāta, gan par tiesībām uz jaunu lietas izskatīšanu. Tas ievērojami samazina tiesību aizsardzības līmeni pret aizmugurisko notiesāšanu.

DARBA VERSIJA